

Zelená ekonomika, ktorá má podporovať práve ľudskú prosperitu a dbať na výrazné zníženie environmentálnych rizík a ekologických škôd, dostáva v súčasnosti väčší priestor na podporu svojho zámeru. V rámci Výboru NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie má k nej blízko aj poslanec Ján BUDAJ, ktorý poskytol rozhovor pre Parlamentný kuriér redaktorke Anne Komovej.

Zelená ekonomika, zelené Slovensko?

Pre trvalo udržateľný rozvoj životného prostredia je pravdepodobne koncept zelenej ekonomiky dôležitým aspektom na dosiahnutie istého cieľa. Vidíte v ňom prínos pre Slovensko?

Zelená ekonomika – to je iba pekný slogan. Vládna koalícia ho deklamuje, ale súčasne odmieta prijatie návrhov, ktorými by sa napr. obmedzilo ničenie lesov na Slovensku. Dochádza k nemu pre podporu elektrární na tzv. drevnú štiepku. Pôvodne zákon predpokladal spaľovanie nehodnotných zvyškov, konárov a pod. Lenže na skladoch týchto „spaľovačov dreva“ sa preukázateľne zjavujú aj kvalitné stromy. Oplatí sa rúbať a spaľovať, pretože štát dopláca vysokou dotáciou. To čo malo pomôcť vyčisteniu lesov od suchých konárov a popadaných zvyškov zelene – to dnes vedie majiteľov lesov k nezmyselnému a hektickému klčovaniu, doslova k spopolňovaniu „zeleného Slovenska“. Zdá sa, že tento stav vládnuším poslancom neprekáža. Ukázali to napr. aj tým, že môj návrh zákona (podal som ho s podporou ďalších kolegov z Výboru pre pôdohospodárstvo a životné prostredie) na zastavenie, alebo spresnenie poskytovania dotácie, pre ktorú rednú naše lesy, neprešiel.

Do akej miery sa efektívne využívajú prírodné zdroje?

Prírodné zdroje využívať treba, avšak tak, aby sa obnovovali. Napokon, sú to naše jediné obnoviteľné zdroje. Rovnováha medzi ich využívaním a obnovovaním je kľúčom k prežitiu

prírody okolo nás, a vlastne aj nás samotných. Stačí jeden dva hlúpe zákony a rovnováha je preč. Podľa odborníkov je v ťažkostiach celá Zem, a Slovensko by si to malo zobrať k srdcu. Ako sme, verím, pochopili pri utečeneckom probléme – stav Zeme sa nás týka. Dnes je už vedľajšie, že priamo na Slovensku ešte nie sú katastrofálne suchá, a ani rozširovanie púští – tieto zmeny sa nás týkajú a zasiahnu naše životy, buď cez utečenecké vlny, alebo hospodárske problémy.

Možno neúnosné využívanie prírodných zdrojov potrebuje výraznejšie ekologické limity, ale aj kontrolu ich plnenia?

Predovšetkým potrebujeme prestať jalovo a pokrytecky trepať o ekológii a začať konať. Všetci politici chcú byť „zelení“, ale ako som už povedal – pri hlasovaní o zmene zákonov, pri ktorej by nejaký biznis prišiel o dotácie, sa zrazu ukáže, že tie reči o ochrane zelene, stromov a prírody, sú iba reči. Príroda nás dokáže vytristať, dokáže nás aj zničiť... ale zatiaľ ešte nedokáže rozdávať úplatky stranám a poslancom. A tak u nás ťahá za kratší koniec.

O vhodnosti legislatívneho systému, ktorý je zameraný na zelenú ekonomiku rozhoduje aj výbor, v ktorom pracujete. Plánujete jeho zmeny, úpravy, širšie využívanie v praxi?

Áno, príslušný Výbor NR SR by mal byť dielňou environmentálnych zákonov. Preto

bol kedysi, po revolúcii, založený. Mal som tú česť jeho založenie iniciovať, a aj mu predsedáť. Ale ako išli roky, v NR SR ho zaznávali čoraz viac – až ho napokon zrušili. Dnes je environmentálna problematika už len prílepkom vo výbore pre pôdohospodárstvo. Čo je chyba, pretože záujmy sektoru pôdohospodárstva môžu byť, a neraz sú, v rozpore so záujmami uchovania prírody. Hneď po prevzatí mandátu, na jar 2016, som súčasným koalíčným poslancom odporučil obnoviť Výbor pre životné prostredie – no márne.

Čo patrí medzi kľúčové environmentálne oblasti, ktoré potrebujú podporu od štátu?

V našich podmienkach môže štát pomôcť v dvoch hlavných smeroch : 1. stanoviť pozitívne pravidlá a zákony na ochranu ekosystému a trvalo udržateľného rozvoja, ktoré by sa aj dodržiavali. 2. Postupne odstraňovať škodliviny a priemyselnú záťaž, ktorú nám zanechali desaťročia necitlivého spriemyselňovania Slovenska, bez znalosti environmentálnych vplyvov. Máme prevahu výroby s vysokou energetickou náročnosťou – vyrábame priveľa polotovarov s malou pridanou hodnotou. Naša energeticky náročná výroba vyvolala potrebu nadmerných kapacít elektrární. Tie zatažujú prírodu a ľudí splodínami, a v prípade jadroviek, aj inými rizikami. Ak by u nás nastala podobná nehoda, aká vyradila Černobyľ (máme tie isté reaktory) zasiahlo by to životy obyvateľov veľkej časti Slovenska. Ukrajinu s jej riedkym osídlením a obrovskou rozlohou havária jadrovej elektrárne ochudobnila, nás by zničila. Napriek tomu ideme stavať nové kapacity jadrovej energetiky (!).

Čo môže spôsobiť nekontrolované rozširovanie miest a aglomerácií?

Ludstvo sa globálne sťahuje do miest a urbanizácia nie je dovŕšená ani na Slovensku. Nedeje sa to však nekontrolované. Zem unesie a užívať možno až dvojnásobok súčasného počtu obyvateľov – ale iba ak budeme rozumní. To isté platí aj o Slovensku: konečne by sme sa mali zbaviť syndrómu jediného mesta, rozvinúť východ štátu a podniknúť rovnomernejšiu distribúciu hodnôt.

Politika zeleného rastu by sa mala snažiť aj o možnosti dosiahnutia stabilizácie koncentrácie plynov v ovzduší?

V súčasnosti ide najmä o tzv. skleníkové plyny, čiže splodiny spaľovania rôznych uhlo-

vodíkových palív (uhlie, petrochemické výrobky, plyn, ale aj biomasa atď.). Ľudstvo žije z fosílnych zdrojov energie približne iba storočie, a už sme dokázali spotrebovať väčšinu zásob na pevninách, a aj veľkú časť dosiahnuteľných podmorských zásob. Splodinami sme zasiahli do ekosystému Zeme, čoho dôsledkom je otepľovanie, výkyvy počasia a rozširovanie púští, sprevádzané sťahovaním národov. Jediné storočie nerozumného využívania zdrojov, ktoré sa zhromažďovali stámiľióny rokov, stačili na to, aby sme sa ocitli na kraji priepasti.

Je potrebná aj časová lehota na dosiahnutie adaptácie ekosystému na zmenu klímy?

Iste, ale lepšie by bolo vrátiť prostredie okolo nás do jeho stabilizovaného stavu.

Ktoré opatrenia by mohli pomôcť pri riešení klimatickej zmeny a ochrane životného prostredia?

Sem sa nevojdú... ale stručne povedané:

predovšetkým je potrebná medzinárodná dohoda o obmedzovaní nežiaducich zásahov do ekosystému Zeme. Taká, ako napríklad Parížska dohoda. Tú sme odhlasovali aj v NR SR – ale bez akéhokoľvek vykonávacieho plánu. Sľubujeme zastaviť produkciu skleníkových plynov, a súčasne prijímame zákony a rozpočet štátu, ktorý predpokladá a vyžaduje ich zvýšenú produkciu. Ako som už povedal – klameme samých seba, ale realitu tým nezmeníme.

Vieme sa brániť a vytvoriť podmienky na zmierňovanie účinku faktorov na životné prostredie?

Ľudstvo sa skladá z veľkého množstva bytostí najvyspelejšieho druhu, *homo sapiens*. Dosiaľ si tento druh vždy našiel spôsob, ako sa vyrovnáť s hladom, ako sa ohriať v zime, ako zaľadnúť aj tie najnehostinnejšie kúty sveta a vychovať tam ďalšie generácie. No nikdy nečelil globálnym výzvam vyvolaných vlastnou činnosťou, pred ktorými už niet kam ujsť.

Náš dôvtip a inteligencia boli orientované na čoraz dôkladnejšie exploatovanie prírodných zdrojov. Čo však vtedy, keď sa zdanlivo nekonečná trpezlivosť Zeme naplní, ak sme vyčerpali to, čo sme považovali za nevyčerpatelné, ak sme špinou a smetami znečistili hlbiny oceánov, a aj najčistejšie povetie nad zemskými pólmi? Doposiaľ sme boli iba veľkými drancovačmi, vlastne parazitmi na prírodnom prostredí planéty Zem. Teraz nadchádza čas, kedy by sme sa mali zmeniť na múdrych hospodárov. Ak tú zmenu nezvládneme, čakajú nás nepochybné vojny o prírodné zdroje, hrozí nám decimovanie ľudstva a nadídu storočia globálneho civilizačného úpadku. Ktorú cestu si vyberieme, o tom sa rozhodne aj tu, na Slovensku a v našom parlamente. Zatiaľ tu vyhrávajú záujmy biznisu, nie záujmy trvalo udržateľného rozvoja. To, že nedokážeme ani len obnoviť Výbor pre životné prostredie naznačuje, že o zelenom Slovensku iba rozprávame. Chýbajú skutky.

Vodné hospodárstvo je pod drobnohľadom aj na Slovensku

Využívanie potrebného množstva vody v dobrej kvalite je pre každého z nás akousi samozrejmosťou. Všetci užívatelia si pre akékoľvek účely nárokuje na jej dostatok a kvalitu. No zlepšovanie kvality životného prostredia vplýva aj na kvalitu a dostatok vody nielen na Slovensku. Hydrogeológia nie je cudzia ani poslankyni Anne ZEMANOVEJ, ktorá pracuje vo Výbore NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie a poskytla rozhovor pre Parlamentný kuriér redaktorky Anne Komovej.

Voda ako životne dôležitá surovina na jednej strane a na druhej ako živé, ktorý môže spôsobovať škody. No vodné hospodárstvo môže systematicky regulovať vodu. Regulácia vody je asi nevyhnutná?

Regulovať vodu? Voda je obnoviteľný zdroj, to čo môže človek robiť sú najmä krajinárske opatrenia, ktoré vodu udržiavajú v krajine a zapájajú ju do prírodného kolobehu. Jeden pohľad je zásoba podzemných vôd, schopnosť infiltrovať do podzemných štruktúr a prípadná jej ťažba pre spotrebu. V súčasnosti je oveľa väčšie riziko čoraz väčšie znečistenie podzemných vôd. Sme svedkami ako z dôvodu znečistenia sú vyradované jeden vodársky zdroj za druhým. Pitná voda sa stáva nedostupnejšou práve z tohto dôvodu. Jej cena rastie, lebo rastú náklady na jej úpravu. Regulácia je dôsledkom nezodpovedného konania človeka na všetkých úrovniach od jednotlivcov, cez urbanistov, poľnohospodárov, lesníkov, samosprávy a vládu. Pozrite sa na takú investíciu Landrover Jaguar. Ako strategickú investíciu ju umiestnili do záplavového územia rieky Nitra. Toto rozhodnutie vyvolalo investície na umelé prakticky permanentné odvodňovanie celého územia. Zni-

žuje sa retenčná schopnosť udržať milióny kubíkov vody v území, ktoré sa budú prečerpávať do rieky. Tá je už na hranici svojej schopnosti udržať vodu v koryte počas veľkých dažďov. Vyvolanou investíciou, ktorú mimochodom nezarátavajú do štátnej pomoci, je zvýšenie hrádze rieky. Otázne je, že či sa vďaka tomu povodne nezačnú vyskytovať nižšie dolu na toku.

A tak sú pre tento druh hospodárstva nevyhnutné aj finančné zdroje, aby sa práve dali regulovať toky, čistiť vodovodné potrubia... udržiavať vodu aj pre budúce generácie. Akosi každý rezort žiada viac financií, no ako je to s potrebou finančných zdrojov pre vodné hospodárstvo?

Ak by konečne tí, čo rozhodujú, pochopili prírodné princípy a nimi sa radili, oveľa menej peňazí by bolo potrebné na opatrenia, ktoré vlastne problémy spôsobujú. Ide napríklad o reguláciu tokov, ktorá niekedy narobí viac škody ako osuhu. Samozrejme iná situácia je v prípade odpadových vôd a vodovodných rozvodov. Tu sú investície nevyhnutné a mali by byť prioritou rezortu. Podobne ide aj o skladovanie znečisťujúcich látok v starších prevádzkach,